



**Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології**

**Національний центр судових експертиз при
Міністерстві юстиції Республіки Молдова
Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз Міністерства юстиції України**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»

27 листопада 2025 року, місто Одеса



**EXPERT SUPPORT IN THE INVESTIGATION OF
ORGANIZED CRIME:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL
PRACTICE**

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

27 November 2025

*Odesa
2025*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 9 від 24 листопада 2025 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №9 від 1 грудня 2025 року)*

Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р. / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, Д. Колодін, А. Колодіна, Л. Аркуша та ін.]; Нац. ун-т Одеськ. юрид. акад. кафедра криміналістики, суд. експертиз та поліграф.; Нац. центр суд. експерт. при Міністер. юстиц. Респуб. Молдова; Одеськ. Наук.-дослідн. ін-т суд. експер. Міністер. юстиції України. Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 450 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика», в якій взяло участь понад 100 науковців і практиків з України та інших держав Європи. Представлено актуальні дослідження обговорень таких наукових і практичних проблем, як: експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності; використання спеціальних знань та експертне забезпечення розслідування організованої злочинності в умовах збройного конфлікту; міжнародна співпраця у сфері експертного забезпечення протидії організований злочинності: досвід та практика; інформаційне забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинною діяльністю; інноваційні технології та сучасні методи розслідування у протидії організованій злочинності; кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінологічні проблеми забезпечення протидії організованій злочинності.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та високий рівень академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Автори статей, 2025

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 9, November 24, 2025)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 9, December 1, 2025)*

Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 27 November 2025) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, D. Kolodin, A. Kolodina, L. Arkusha et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine. Odesa:NU«OLA», 2025. 450 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice», which brought together over 100 scholars and practitioners from Ukraine and other European countries. The materials address urgent scientific and practical issues, such as expert support for combating specific types of organized crime; the use of specialized knowledge and expert support for investigating organized crime during armed conflict; international cooperation in forensic support for combating organized crime; information support for law enforcement in countering organized criminal activity; innovative technologies and modern investigative methods; and criminal law, criminal procedure, and criminological issues in ensuring effective counteraction to organized crime.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions, and strong adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations, and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2025
© Authors of articles, 2025

Олена УСЕНКО

ВИСНОВОК ЗЕМЕЛЬНО-ОЦІНОЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОБІГУ
ЗЕМЕЛЬ.....126

Євген ХИЖНЯК

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ЕКСПЕРТНИМИ ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ.....131

Тетяна ЧАБАНЕЦЬ, Світлана ТАРАСЮТІНА

СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ: ОРІЄНТИРИ ТА
ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ.....134

Антоніна ЧЕРЕМНОВА

РОЛЬ ТА МОЖЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В МЕХАНІЗМІ РОЗСЛІДУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ.....138

Наталія ЧІПКО

ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА З
ДОРОГОЦІННИМ КАМІННЯМ ТА МЕТАЛАМИ, ЩО ВЧИНЕНІ ОРГАНІЗОВАНИМИ
ГРУПАМИ.....143

Секція 2

**ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ТА ЕКСПЕРТНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....147**

Дмитро АФОНІН

ОСОБЛИВОСТІ OSINT ДЛЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ СУСПІЛЬНО
НЕБЕЗПЕЧНИМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ.....147

Анастасія БЕРШАВСЬКА

ДО ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ОСОБИ-ПОСОБНИКА ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ.....151

Андрій БІЦЮК

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕОБҐРУНТОВАНИХ АКТИВІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА АНАЛІТИЧНІ
ІНСТРУМЕНТИ.....155

Олександр БУБЛИК, Андрій БУБЛІКОВ

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В КОМПЛЕКСНІЙ
СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗІ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ЛІФТІВ ТА ЕКСПЕРТИЗІ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....158

Олеся ВАЩУК

АЛГОРИТМ ФІКСАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТНОГО АНАЛІЗУ ЦИФРОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ГРУП У МЕСЕНДЖЕРАХ TELEGRAM, WHATSAPP I
SIGNAL.....166

Черемнова Антоніна

*кандидат юридичних наук, доцент,
вчений секретар Одеського науково-дослідного інституту
судових експертиз Міністерства юстиції України,
професор кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології
Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0221-6337>
електронна адреса: cheremnova2506@gmail.com*

**РОЛЬ ТА МОЖЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В МЕХАНІЗМІ
РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ**

У роботі досліджено зростання екологічних злочинів в умовах збройної агресії РФ проти України, окреслено масштаб завданої довкіллю шкоди та обґрунтовано ключову роль судової інженерно-екологічної експертизи у встановленні механізму, причин і наслідків забруднення, а також у забезпеченні ефективного розслідування. Визначено об'єкти судової інженерно-екологічної експертизи, завдання. На вирішення яких спрямоване її проведення, а також наведено орієнтовний перелік питань, що можуть бути винесені на розгляд експерта.

Ключові слова: судова експертиза, судова інженерно-екологічна експертиза, екологічні злочини, спеціальні знання, судовий експерт.

Cheremnova Antonina

*Candidate of Law, Associate Professor,
Scientific Secretary of the Odesa Research Institute of Forensic Expertise of the
Ministry of Justice of Ukraine,
Professor of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and
Polygraphology,
National University «Odesa Law Academy», Odesa, Ukraine*

**THE ROLE AND POSSIBILITIES OF FORENSIC EXPERTISE IN THE
MECHANISM OF INVESTIGATING ENVIRONMENTAL CRIMES**

The work examines the growth of environmental crimes in the context of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, outlines the scale of environmental damage and justifies the key role of forensic environmental expertise in establishing the mechanism, causes and consequences of pollution, as well as in ensuring an effective investigation. The objects of forensic environmental expertise and tasks are determined. The solution of which is aimed at its conduct, and an indicative list of issues that can be submitted to the expert for consideration is also provided.

Keywords: forensic expertise, forensic environmental expertise, environmental crimes, special knowledge, forensic expert.

Однією із важливих загроз сьогодення виступає злочинна діяльність, пов'язана із заподіянням шкоди екологічній безпеці людства. Дана проблема не обмежується певною країною або континентом, а є загальною для усієї світової спільності. Тому боротьба із даним проявом злочинної діяльності здійснюється як суб'єктами, які діють в межах своїх повноважень у конкретних країнах, так і на міжнародній світовій арені. Однак результативність такої діяльності безпосередньо залежить від продуктивності виявлення, попередження та розслідування кожного без винятку екологічного злочину, що покладає підвищену відповідальність на локальні правоохоронні та інші уповноважені у сфері забезпечення екологічної безпеки інституції кожної окремої держави.

Питання протидії та розслідування екологічних злочинів для України є неновим. Однак з 2022 року у зв'язку із ескалацією збройної агресії РФ воно набуло нового стратегічного значення у зв'язку із кількістю вчинених країною-агресором злочинів проти екологічної безпеки нашої держави та масштабністю завданої шкоди внаслідок знищення, пошкодження та забруднення природних об'єктів та екосистеми України, викликаних ракетними та мінометними обстрілами, що провокують лісові пожежі, викиди токсичних речовин через руйнування промислових підприємств, отруєння ґрунтів та вод через нафтопродукти, військову техніку, ракети та інші боєприпаси окупантів. Окрім того, як слушно зазначає М.Є Кисельов, найбільшої шкоди діями російських військ екології було завдано пожежами у біосферному заповіднику Асканія Нова та у національному природному парку «Білобережжя Святослава» на Кінбурнській косі, а також внаслідок підриву греблі Каховської ГЕС, що призвело до підтоплення значних територій у нижній частині русла р. Дніпро [1, с.123-124]. Також не слід забувати про систематичне створення загроз радіаційній безпеці, що пов'язано із ворожими обстрілами Південноукраїнської [2] та Запорізької АЕС (остання з березня 2022 року знаходиться під контролем російських військових, які окупували місто Енергодар, та обмежили доступ до неї для представників МАГАТЕ) [3], ударами дронів по саркофагу над блоком №4 Чорнобильської АЕС [4] та атаками на підстанції [5], що ставить під загрозу безпеку роботи Хмельницької, Рівненської та інших АЕС в Україні.

За оцінками експертів Державної екологічної інспекції шкода, заподіяна довкіллю, становить понад 5,994 трильйонів гривень, що еквівалентно 1,411 трильйонів \$ США [6]. Не кажучи вже про систематичне вчинення інших кримінальних правопорушень проти довкілля та таких, що створюють безпосередню загрозу для нього, окремими злочинцями або злочинними угрупованнями.

С.О. Книженко зазначає, що під час розслідування екологічних злочинів важливим є призначення та проведення наступних експертиз: 1) екологічної

експертизи та експертиз екологічної спрямованості; 2) технічних експертиз; 3) криміналістичних експертиз; 4) інших експертиз. До експертиз екологічної спрямованості науковиця відносить: дендрологічну, орнітологічну, зоологічну, іхтіологічну, ентомологічну, геологічну, водогосподарську, рибогосподарську, ветеринарну, санітарно-гігієнічну, гідрометеорологічну експертизи» [7, с.15]. Дійсно, вирішення питань, що впливають на кваліфікацію злочинних дій, а також дозволяють встановити механізм та розмір завданої шкоди, передбачає необхідність проведення широкого кола експертних досліджень, у тому числі й судово-грунтознавчої, судово-біологічної, судово-хімічної, токсикологічної, інженерно-технічної, агротехнічної, технологічної та інших експертиз. Проведення експертиз під час розслідування екологічних злочинів спрямоване на встановлення характеру, механізму, часу, місця та інших умов забруднення навколишнього середовища, а також причин такого забруднення та обставин, що сприяли учиненню екологічних злочинів, їх наслідків, характеру та розміру заподіяної шкоди.

Однак вважається за доцільне детально зупинитися на дослідженні саме судової екологічної експертизи як одного із важливих напрямів сучасних судово-експертних досліджень.

Слід зазначити, що тривалий час у теорії та практиці експертної діяльності велася дискусія щодо необхідності визначення місця екологічної експертизи. Згідно наказу Міністерства юстиції України «Зміни до деяких нормативно-правових актів з питань судово-експертної діяльності»[8] в «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» було виключено підпункт 1.2.8 «Екологічна експертиза» та виключено розділ VIII «Екологічна експертиза» з «Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» [9]. Зараз відповідно до підпункту 1.2.2. «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» екологічні дослідження здійснюються в межах інженерно-технічного виду досліджень, підвид – інженерно-екологічна експертиза.

С.І.Сімакова та І.В.Малишко серед об'єктів судово-екологічної експертизи називають: «локальну ділянку місцевості, де було виявлено ознаки негативного антропогенного впливу; проби атмосферного повітря, води, ґрунту, відібрані у межах антропогенно-порушеного об'єкта довкілля; зразки флори та фауни, що зазнали негативного антропогенного впливу; різноманітні механізми, обладнання та деталі з місця, де відбулася подія чи настали її наслідки; технічну документацію, технологічні регламенти та акти перевірки екологічного стану об'єктів; результати обстеження об'єктів довкілля санітарно-епідеміологічними, природоохоронними та іншими спеціально уповноваженими органами» [10, с.524.].

До основних завдань інженерно-екологічної експертизи належать: визначення обставин, що пов'язані з настанням надзвичайної екологічної ситуації;

Section 1. Expert provision of counteraction against certain types of organized crime

встановлення технічних та організаційних причин порушень технологічного процесу виробництва, якщо це сприяло виділенню забруднюючих речовин, енергії та викидам інших шкідливих речовин і накопиченню промислових відходів; встановлення відповідності дій осіб (або їх бездіяльності), причетних до надзвичайної екологічної ситуації, вимогам нормативних актів у сфері екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів; встановлення причинно-наслідкових залежностей між діями/бездіяльністю спеціально уповноважених осіб (у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та екологічної безпеки) і наслідками, що настали.

До орієнтовного переліку вирішуваних питань відносяться такі питання: Які причини виникнення надзвичайної екологічної ситуації та які обставини їх обумовили? Недотримання вимог яких нормативних актів з охорони навколишнього природного середовища допущені у досліджуваному випадку надзвичайної екологічної ситуації? Дії яких осіб не відповідали вимогам нормативних актів з охорони навколишнього природного середовища? Дії (бездіяльність) яких осіб знаходяться з технічної точки зору у причинному зв'язку з настанням досліджуваної події?

Наведений перелік питань не є вичерпним, адже судова інженерно-екологічна експертиза охоплює широке коло питань, встановлення яких має значення для правильної кваліфікації протиправних дій відповідно до конкретної статті Кримінального кодексу України, встановлення обставин, що мають значення для здійснення досудового розслідування та судового розгляду конкретного кримінального правопорушення, а також вироблення заходів з попередження та протидії посяганням на екологічну безпеку.

Щодо основних аспектів ролі та можливостей судової інженерно-екологічної експертизи в механізмі розслідування екологічних злочинів, то слід виокремити наступне: 1) судова інженерно-екологічна експертиза є інструментом об'єктивного встановлення фактичних обставин екологічного правопорушення (злочину); 2) забезпечує визначення розміру шкоди, заподіяної довкіллю; 3) здійснює ідентифікацію джерел негативного впливу та технологічних процесів, які забруднюють чи завдають іншу шкоду довкіллю; 4) забезпечує доказування причинно-наслідкових зв'язків між діями/бездіяльністю осіб і наслідками, що настали; 5) використання міжнародної співпраці при розслідуванні екологічних злочинів.

Отже, судова інженерно-екологічна експертиза є невід'ємним елементом механізму розслідування екологічних злочинів, оскільки забезпечує наукове підґрунтя для встановлення фактів, оцінки шкоди та формування доказової бази. Розвиток інженерно-екологічних експертиз, удосконалення методичного забезпечення та впровадження сучасних технологій дозволяють ефективно протидіяти злочинам проти довкілля, сприяючи захисту екологічної безпеки та збереженню природних ресурсів.

Перелік використаних джерел:

1. Кисельов М.Є. Особливості отримання вихідних даних для проведення судово-екологічної експертизи під час дії режиму воєнного стану. *Криміналістика і судова експертиза*. 2025. Вип. 70. С.122-140.
2. Війська РФ обстріляли Південноукраїнську АЕС – «Енергоатом». *Радіо Свобода*. Публікація від 19 вересня 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pivdennoukrainska-aes-obstril/32040559.html>
3. Russia seizes Ukraine nuclear plant. *DW Global Media Forum*. Published March 4, 2022. URL: <https://www.dw.com/en/ukraine-nuclear-plant-fire-extinguished-russia-seizes-site/a-61008531>
4. Russian drone strike caused tens of millions worth of damage to Chornobyl. *The Guardian*. Published May 7, 2025. URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/may/07/russian-drone-strike-caused-tens-of-millions-worth-of-damage-to-chornobyl>
5. IAEA: Russian attack hits Ukraine's nuclear grid. *The New Voice of Ukraine*. Published October 31, 2025. URL: <https://english.nv.ua/nation/russian-strikes-cut-power-grid-to-ukraine-s-nuclear-plants-iaea-reports-50556903.html>
6. ЕкоЗагроза. Офіційний ресурс Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. <https://ecozagroza.gov.ua>
7. Книженко С.О. Криміналістична характеристика та основні положення розслідування екологічних злочинів: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. Харків: ХНУВС, 2006. 19 с.
8. Зміни до деяких нормативно-правових актів з питань судово-експертної діяльності: наказ Міністерства юстиції України 13 травня 2024 року № 1414/5 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0700-24#Text>
9. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України 08 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26 грудня 2012 № 1950/5) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find=1&text=%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3#w1_13
10. Сімакова С.І., Малишко І.В. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях проти довкілля. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С.521-525. URL: http://lsey.org.ua/8_2022/118.pdf